

BAKONYI ISTVÁN

Tűzbevetett hegedű⁽²⁾

Baka István: Tűzbe vetett evangélium

1978-ban a Mozgó Világ körkérdéseire adott válaszában írta Baka István: „Nem hiszek olyan költészet érvényességében, amely hagyományok (elsősorban a nemzeti költészet hagyományai) nélkül akar boldogulni.” Ennél pontosabban nem tudjuk meghatározni a költő eddigi pályájának lényegét. Hat évvel ezelőtt első kötete, a *Magdolna-zápor* alapján is megállapították már róla, hogy erős történeti hagyománytudattal rendelkezik. s a magyar világnézeti-esztétikai előzmények döntően befolyásolják alkotómódszerét.

Új könyve, a *Tűzbe vetett evangélium* tovább árnyalja e képet. Most is ún. „szép verseket” olvashatunk, letisztult formavilágú művekben gyönyörködhetünk, s emögött ott a morális feszültség, a gondolat mélysége. A már-már eszményítő ajánló szöveg szerint: „Azon a képzelt tájon, ahol Baka István versei játszódnak, egy fuldokló szájából kivillanó fog még a hóvirág is.” S ha ez igaz, akkor sejthetjük, hogy a versek szépsége nem holmi elvont és világ fölötti eszményt üdvözít. Nagyon is kemény, evilági és erkölcsi értékeket rejt a csiszolt forma, a költői biztonság. Ősi tragikum vonul végig a kötetben, népek évezredes múltja villan föl; történelmi sorsok alakulását fogalmazza újra Baka István. A *Székyek*ben például a jövő iránti aggodalom a meghatározó, de a hallatlan összetartó erőt is hangsúlyozza a költő: „Szövetkezünk, hogy megmaradjunk. /Oltár az asszonyok öle: /átlobban öleléseinken/ Istent teremtő gyönyöre”.

Baka István olyan korban él, ezekkel a régi művészi eszközökkel, amikor a divat mást követel. Ő azonban makacsul hisz a líra ősi megtisztító erejében, s nem véletlen, hogy Balassival vagy Vörösmartyval példálózik, és témáiban sem tér le költészetünk múltjának útjáról. Kiemelkedő az Ady Endre emlékének ajánlott *Háborús téli éjszaka*, legújabb líránk egyik nagy teljesítménye is. A történelmi érzékenység példája a mű, egy „többször meggyalázott or-

szág” tablója tárul elénk, ahol „váltak... tavaszok”. Kiváló megjelenítő képekben illusztrálja az évezredes sorsot a költő. „Virágzó fák — egyenkokárdás/ (besúgók álltak sorfalat, / és várták már Betlehem jámbor / barmait a vágóhidak.)” Helyenként szinte belebújik egy-egy régi költő bőrébe, az ő hangjukon szól, mint Weöres Sándor az általa teremtetett figurák másaként. Költői játék ez csupán? Aligha. Baka korszerű tartalmakat keres olyan gondolati csomópontjai körül, mint a nép, nemzet, ki-sebbség, költői sors, költői hitvallás, stb. Tehát csupa tradíció, számtalanszor kifejtett tárgy, tökéletessé csiszolt artisztikum. Jogos a kérdés: mi az új ebben? S van új benne egyáltalán?

A világhoz és a jelenségekhez való viszonya hasonlít elődeiéhez, de különbözők is azoktól. Nála a harc, az állandó szembefordulás a fontosabb elem. „Hogy hozzámvényt ez az ország!” — írja a *Vörösmartyban*, s itt máris a hazával szembeni per, a nyugtalanító kérdés-föltevés a szembeütő. „És megszállják az eget szürke/ egyenkabátos fellegek...” — olvassuk ugyanitt a frangepáns mondatot. Igen, ez már huszadik századi nyelv, az archaizmus ötvözete a „korszerű keménységgel”. Közvetlen elődei közül Nagy László és Kormos István nevét említhetjük, akik szintén megőrizték a formát, hogy azt új lényeggel töltsék meg. Nemzedékéből Baka István hasonló törekvésekkel tűnik ki. Hétköznapi témával nem foglalkozik, nem érdeklí a „redukált világ”. Istennel perel és leszámol vele, címadó verse erre példa. Vad istenkeresés pedig az övé, a túlvilági lényben a harmóniát kutatja, de mint Ady tragikus verseinek sora, Bakáé is a kiábrándult menekülést mutatja, ugyanakkor azt érzékelteti, hogy az embernek valamiféle támpontra szükség van a világban. Adott esetben a szerelem jelenti e támpontot (*Könyörögj érettem* című ciklus a példa), máskor természeti keretben látatja emberi gondjait. (*Miért hallgatsz, tavaszi erdő*) Egyik legszelesebb ívű vállalkozásában, a *Balladában* a régi műfaj és mondandó időszerű gondolatokat sugall: „...ne lépj a tóra szép leány/ család a szerelem család...” Baka István mindig jelentős értékekről szól; itt azok megingása, devalválása kap hangot. Kár, hogy művészi észrevételei lényegében közhelyszerűek. A szépség és a tragikum fölmutatásán túl új tudást nem merítünk belőlük. Lényeges persze, hogy segítségükkel újra végig kell gondolnunk a problémákat.

?

A gyötrődések, a negatív élettények miatt érzett sötét világlátás megnyilvánulásai kortársai közül többek között Zalán Tiborral rokonítják Baka Istvánt. Mint Zalánál, nála sem az erőtlenség, hanem a problémák megoldását is fölillantani akaró, de azt gyakran elérni nem tudó költői próbálkozás. Nagy küzdelem ez, esztétikailag jelentős eredményt hozó. Ötven oldal, huszonkét vers — terjedelmileg nem sok. De ami fontos: alapos minőségi válogatás eredménye a *Tűzbe vetett evangélium*, a költői teljesítmény mintaszerűen egyenletes. Nyilván Baka István is tudja, hogy ugyanakkor a továbblépés szükség szerű; egy idő után a kiküzdött művészi biztonság új lírai távlatokat követel. (*Szépirodalmi*)